

Mondspoelmiddelen en tandpasta's*

Samenvatting. Tijdens een symposium werd een overzicht gegeven van de meest recente en relevante literatuur over mondspoelmiddelen en tandpasta's. Sprekers waren Dr. M. Addy (Engeland), Dr. J. Arends (Nederland), Dr. R. Attström (Zweden), Dr. P. Barkvoll (Noorwegen), Dr. G. Ingram (Engeland) en Dr. P. Ramberg (Zweden).

VAN LUIJK AM. Mondspoelmiddelen en tandpasta's. Ned Tijdschr Tandheelkd 1992; 99: 472-3.

1 Inleiding

Momenteel zijn er ongeveer 40 verschillende mondspoelmiddelen op de markt. Ze zijn vrij prijzig en de meeste hebben tot nu toe helaas weinig effect op plaque en gingivitis.

2 Chloorhexidine

Een gunstige uitzondering is chloorhexidine-digluconaat in 0,2% oplossing (handelsvorm Hibident®, in de Verenigde Staten Corsodyl®). Het is als enig mondspoelmiddel dermate actief tegen plaque en gingivitis, dat het zelfs kan dienen als tijdelijke vervanger van de tandenborstel. Chloorhexidine (CHX) heeft echter enkele nadelen:

- Verkleuring van gebitselementen en composietrestauraties, wanneer het in contact komt met (resten van) bijvoorbeeld koffie, thee of rode wijn. Er ontstaat dan een bruine aanslag, die echter met polijsten te verwijderen is;
- Veranderde smaakperceptie;
- Pijnlijke mucosa en soms erosie ervan;
- Branderig gevoel. Dit ontstaat soms reeds na enkele dagen spoelen, als gevolg van een allergie tegen CHX;
- Zwelling van de glandula parotis.

Rekening houdend met deze bijverschijnselen kan CHX worden voorgeschreven voor de duur van enkele weken tot maanden, ter vervanging van of aanvulling op het tandpoetsen, zoals bijvoorbeeld na chirurgische ingrepen, aan mensen met afters, of candida-infecties (denture sore mouth), aan orthodontiepatiënten, gehandicapten of mensen met een verhoogd cariërisico.

De American Dental Association heeft tot op heden naast chloorhexidine alleen Listerine geaccepteerd als mondspoelmiddel. Listerine is echter veel minder effectief dan CHX. Bovendien veroorzaakt het bij lang gebruik ook verkleuring van de gebitselementen, terwijl de scherpe smaak ook niet door iedereen wordt gewaardeerd.

3 Oppervlaktenspanning-verlagende stoffen

Aan de universiteit van Malmö zijn goede resultaten behaald met Delmopinol. Het is een amino-alcohol, dat de oppervlaktenspanning verlaagt, waardoor de adhesie van bacteriën aan het tandoppervlak wordt bemoeilijkt. Delmopinol is slechts zwak antibacterieel, waardoor bacteriën zich niet snel zullen aanpassen, bijvoorbeeld door een dikkere beschermlaag te vormen zoals bij chloorhexidine. De effecten op plaque

Tabel 1. Schurende eigenschappen van verschillende tandpasta's op dentine en glazuur (++sterk, = matig, --gering) (naar Barbakow, 1989, Schweiz Monatsschr Zahnmed 4/1989).

	Abrasie van	
	Glazuur	Dentine
Sensodyne	++	=
Elmex	=	-
Mentadent C	=	+
Aronal	-	=
Macleans	-	++
Colgate gel	-	=
Signal gel++	-	+
Signal ++	-	=
Mentadent C anti-tandsteen	---	+
Parodontax	---	-
Emoform	---	---
Colgate Fresh Mint	---	-
Blendax Blendi	---	---
Sanogyl Blanc	---	-

en gingivitis zijn minder dan bij chloorhexidine, maar zeker de moeite waard, gezien de kleinere kans op bijwerkingen. Het spoelmiddel wordt in Scandinavië beschouwd als een geneesmiddel en moet derhalve nog een serie tests ondergaan alvorens het voor gebruik wordt vrijgegeven.

Dat oppervlaktenspanning-verlagende stoffen niet altijd onschuldig zijn, blijkt uit de verdenking die gerezen is tegen Natrium Lauryl Sulfaat (Eng. Sodium Lauryl Sulfate; SLS). Dit is de schuimvormer die in

A.M. van Luijk, tandarts

Trefwoorden: Preventieve tandheelkunde – Tandpasta – Mondspoelmiddelen

Datum van acceptatie: 28 september 1992.

Adres: A.M. van Luijk, Schoolstraat 32, 1354 HP Almere.

*Verslag van een op 29 augustus 1992 te Leuven gehouden symposium.

bijna alle tandpasta's en mondspoelmiddelen voorkomt. SLS zorgt ervoor, dat tandpasta goed smeerbaar is en prettig schuimt. Het is ook de drager van de smaakstoffen. Zonder SLS zou pepermint tandpasta een bittere nasmaak geven. SLS zorgt er echter ook voor dat de mucine, die de mucosa beschermt, wordt weggespoeld. Het wegvallen van deze niet-immunologische beschermlaag maakt dat de mucosa rechtstreeks wordt blootgesteld aan irriterende stoffen. Ook verklaart dit het 'droge gevoel' dat frequente gebruikers van mondspoelmiddelen krijgen. In Scandinavië is men er daarom toe overgegaan een SLS-loze tandpasta te adviseren bij patiënten met afters, lichen planus, overgevoeligheid voor metaalionen (overgevoeligheid voor amalgaam komt in Scandinavië voor bij 0,5% van de bevolking), leukoplakie, pemfigoïd en allergie voor onder andere koemelk, aspartaam-zoetstof en tandpasta.

Ten slotte heeft SLS ook nog de onplezierige eigenschap dat het chloorhexidine onwerkzaam maakt. Na het poetsen met SLS-houdende tandpasta moet daarom ten minste een half uur gewacht worden alvorens te spoelen met chloorhexidine.

Helaas zijn er weinig tandpasta's zonder SLS. In Scandinavië is Zendium® het enige alternatief. Het bevat wel een schuimvormer, maar deze heeft een minder schadelijk effect op mucine. In ons land zijn in de winkels voor natuurvoeding meerdere SLS-loze tandpasta's verkrijgbaar, zoals CR32 en de tandpasta's van Weleda. Ook de nieuwe tandpasta Hextril® bevat geen SLS.

4 Parodontax

Tot nu toe is niet overtuigend aangetoond dat plantenextracten in tandpasta's en mondspoelmiddelen voordelen hebben boven andere middelen wat betreft plaque- en gingivitisreductie. Spoelmiddelen met sanguinarine (Veadent® en Periogard®) hebben nauwelijks meer effect dan gewoon water. Ook Parodontax® scoort wat betreft

plaque- en gingivitisreductie niet beter dan Colgate®-gel-F.

Wel effect hebben anti-tandsteenandpasta's, zij het dat alleen de vorming van supragingivaal tandsteen wordt afgeremd. Deze tandpasta's bevatten een zeer kleine hoeveelheid zinkcitraat (0,5%). Dit levert geen gevaar op voor de bot- en tandvorming van kinderen, zodat het niet noodzakelijk is deze tandpasta buiten het bereik van kinderen te houden. Dat was vroeger anders, toen anti-tandsteenandpasta's vaak difosfonaten bevatten.

5 Antibacterieel middel

Een nieuw antibacterieel middel is Triclosan®. Het heeft ook anti-inflammatoire

eigenschappen. Het wordt opgelost in SLS. Ook bevat het een copolymeer, waardoor het beter aan de speekselfilm op het glazuur hecht en de werkingsduur langer is. Bij slechte poetsers geeft het een extra plaquereductie van 20%; bij goede poetsers is er nauwelijks effect.

6 Te hard poetsen

Het is bekend dat overgevoelige tandhalzen te maken hebben met voeding en borstelmethodes. Zure voedingsmiddelen zoals wijn, yoghurt, vruchtensap en limonade zijn in staat om binnen enkele minuten de beschermende smeerlaag van de tandhalzen af te spoelen. Het tandenborstelen na consumptie van dit soort zure producten is

daarom sterk af te raden. Beter lijkt het om in die gevallen vóór het eten te poetsen.

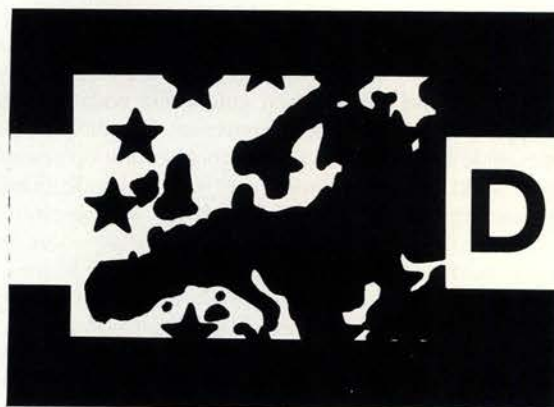
Behalve een zachte tandenborstel is ook een milde tandpasta belangrijk. Voor een goed tandpasta-advies is het belangrijk te weten, dat de schurende werking van een bepaalde tandpasta op glazuur nog niets zegt over diens schurende werking op dentine. Elke tandpasta heeft zijn eigen score met betrekking tot abrasie van glazuur respectievelijk dentine. Een patiënt met cervicale laesies moet een tandpasta nemen met een lage dentine-abrasie. Iemand die erg hard borstelt, maar geen blootliggende wortels heeft, zou een tandpasta kunnen kiezen met een lage glazuurabrasie.

Bladvulling

Eerste Europese Studentencongres in Amsterdam

Van 13 tot en met 15 november jl. werd in Amsterdam het eerste Europese studentencongres gehouden. De titel van het congres luidde: 'Challenges in Dentistry'. Het wetenschappelijke programma bestond uit een twintigtal door binnen- en buitenlandse sprekers gehouden voordrachten op verschillende terreinen uit de tandheelkunde. De uitgeverij Quintessenz (Berlijn) was de hoofdsponsor.

De belangstelling overtrof alle verwachtingen; er bleken zich meer dan 1400 studenten uit vrijwel alle Europese landen te hebben ingeschreven. De organisatie van zowel het wetenschappelijke als het sociale programma verliep voortreffelijk. Het congrescomité geheel bestaande uit studenten tandheelkunde, komt hiervoor alle hulde toe. Zonder één van de anderen tekort te doen, moet hier in het bijzonder de naam van de voorzitter, Ward van Dijk, worden genoemd.

Challenges in Dentistry